

Fred i vår tid

Överenskommelsen mellan USA och Sovjetunionen angående medeldistansrobotar är ett framsteg på nedrustningsarbetets område. För det första är det något positivt i sak att de medeldistansrobotar som Sovjetunionen började utplacera under 70-talet nu tillsammans med motsvarande och senare utplacerade amerikanska robotar tas bort från Europa. Kärnvapenhotet kvarstår men tröskeln för att kärnvapen skall användas i ett eventuellt krig mellan öst och väst har gjorts något högre. För det andra är det ett värde i sig att supermakterna inför sig själva och inför andra har visat att nedrustning dem emellan är möjlig. Framsteget med medeldistansrobotarna ger bränsle till den fortsatta nedrustningsprocessen.

Det är emellertid viktigt att de förhoppningar som nu väcks inte framställs som större löften om fred i vår tid än vad överenskommelsen ger anledning till. Avtalet mellan USA och Sovjetunionen måste sättas in i sitt perspektiv samtidigt som förutsättningarna för dess tillkomst och dess konsekvenser måste analyseras. För svensk utrikespolitik finns det i hög grad anledning att reflektera över avtalets förutsättningar. För svensk försvars- och säkerhetspolitik ger avtalets konsekvenser motsvarande anledning till analys.

Avtalet om medeldistansrobotar avser en mycket marginell del av stormakternas kärnvapenarsenal, som högst 5 % av den samma. De strategiska kärnvapenarsenalerna kvarstår intakta. De konventionella styrkorna på ömse sidor kvarstår likaledes intakta.

Europa återgår därmed till den situation som rådde före Sovjetunionens utplaceringar av SS-20 under 70-talet. Det

finns emellertid en viktig skillnad. Västalliansens försvarsdoktriner förutsätter i dag i högre grad än då en förmåga att med konventionella styrkor kunna försvara Västeuropa utan användning av amerikanska kärnvapen. Till en del beror detta på det farliga i att vara beroende av en konfliktupptrappning till kärnvapen-nivå, till en annan på en ökande osäkerhet till om en sådan avskräckning är tillräckligt trovärdig – och därmed tillräckligt avskräckande – inför hotet av en konflikt begränsad till Europa. NATOs utplacering av medeldistansrobotar kom till just som ett svar på den osäkerhet som beroendet av den strategiska avskräckningen gav och som växte när Sovjetunionen genom sin utplacering av "europeiska" SS-20-robotar skapade en kärnvapenöverlägsenhet förbehållen den europeiska scenen.

NATOs förändrade doktriner har lett till en taktisk och militärteknisk utveckling men inte till sådana ekonomiska satsningar som nämnvärt kan bidra till att rubba Warszawapaktens överläge vad gäller konventionella styrkor. Den konventionella obalansen kvarstår alltså, samtidigt som den strategiska tyngdpunkten i styrkerelationen mellan öst och väst alltmär har förskjutits mot det konventionella slagfältet. Avtalet om medeldistansrobotarna sätter på en gång detta förhållande i blickpunkten.

Till skillnad från kärnvapenförsvaret är det i praktiken enbart de västeuropeiska nationerna själva som kan uppfylla kravet på ökad konventionell försvarsförmåga. Avtalet mellan USA och Sovjetunionen innebär helt enkelt en överflyttning av en del av ansvaret för västalliansens försvar, från USA till de allierade i

Gunnar Heckscher

Europa. Den överbyggnad av det konventionella gapet som amerikanska medeldistansrobotar gett i form av avskräckning måste nu ersättas med västeuropeiska förband, som i stället för att överbygga gapet minskar det. Det är både rimligt och nödvändigt att västalliansens europeiska nationer tar detta ansvar. En bestående konventionell obalans är inte bara en risk för freden utan försvårar också nya förhandlingsgenombrott på kärnvapenområdet. Samtidigt underlättar en betydande sovjetisk konventionell överlägsenhet knappast arbetet på en nedrustning av de konventionella styrkorna i Europa. Det som gällde medeldistansrobotarna gäller också de konventionella styrkorna. Sovjetunionen hade knappast varit berett att förhandla bort sina medeldistansrobotar om inte NATO, trots livlig kritik, utplacerat motsvarande vapen.

Under förutsättning av att de västeuropeiska staterna tar ett ökat ekonomiskt ansvar för den egna försvarsförmågan är avtalet om medeldistansrobotar ett framsteg för freden och säkerheten i Europa.

Samtidigt är detta framsteg avslöjande för ytligheten i den nedrustningspolitik som socialdemokratin i Sverige och andra västeuropeiska länder gjort till sin. Oppositionen mot och kritiken av den så kalla-

de nolllösningen har i praktiken inneburit att man genom sitt agerande verkat för ett bestående sovjetiskt nukleärt övertag i Europa. Svensk utrikespolitik har långt ifrån någon del i det framsteg som så många nu knyter förhoppningar till.

Avtalet innebär inte bara en möjlig lärdom för svensk utrikespolitik utan också en utmaning av svensk säkerhetspolitik. En ökad förskjutning mot det konventionella området ökar behovet av ett starkt konventionellt försvar samtidigt som ökade konventionella militära satsningar kommer att påverka hotbilden i vår närmiljö. Det finns dessutom en risk för att supermakterna försöker kompensera borttagandet av medeldistansrobotarna med en ökad närvaro av marint burna strategiska kärnvapen i vår närhet. Vår del av Europa blir därmed än mer central i stormakternas strategiska kraftmätning.

Avtalet mellan USA och Sovjetunionen ger inget löfte om fred i vår tid. Det ger emellertid förhoppningar om fortsatta framsteg, framsteg som förutsätter att de västeuropeiska nationerna tar ett ökat ansvar för freden i Europa. Det alliansfria Sverige har en stor del i det ansvaret. Så länge Sverige inte kan värna sig mot u-båtskränkningar och samtidigt accepterar en relativ försvagning av försvarsförmågan sviker vi det ansvaret.